

**TÜRKİYE'DE KREDİ DAĞITIM SİSTEMİ
ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER**

**Hasan ERSEL
Emin ÖZTÜRK**

**Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
Araştırma Genel Müdürlüğü**

**Tartışma Tebliği No: 9021
Aralık 1990**

TÜRKİYE'DE KREDİ DAĞITIM SİSTEMİ

-Orta ve Uzun Vadeli Krediler-

Hasan ERSEL*
Emin ÖZTÜRK**

I. GİRİŞ

Bu çalışmada Türkiye'de şirketlerin orta ve uzun vadeli kredi kullanım davranışlarını incelemek ve karşılaşılan sorunları saptamak üzere yapılan bir araştırmanın sonuçları sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Ticari bankalar tarafından verilen orta ve uzun vadeli kredilere ilişkin istatistiklere aşağıda değinilmekle birlikte çalışmanın ağırlık noktasını firmalar kesimine uygulanan bir anket oluşturmaktadır. Firmalara anket uygulanmasının amacı, kredi kullananların ihtiyaçlarının ve sorunlarının bizzat uygulamanın içerisinde olan kişilerden öğrenilmesidir. Bu yazı, daha detaylı sonuçların yer aldığı Ersel-Öztürk (1990) çalışmasının bir özeti niteliğindedir. Söz konusu çalışma 1990 yılında ortaya çıkan pratik bir ihtiyacı karşılamak amacıyla hazırlanmış ve Dünya Bankası'na sunulmuştur.

Türkiye'de banka kredileri şirketler kesiminde en önemli finansman kaynaklarının başında yer almaktadır. Öte yandan, aşağıdaki tablodan da görülebileceği üzere, banka kredileri içinde orta ve uzun vadeli olanların payı düşüktür. 1982-1989 döneminde ise mali kesimde liberalizasyon sağlanmasına yönelik girişimler hız kazanırken, orta ve uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payında da düşme gözlenmektedir.

---

* TCMB Başkan Yardımcısı

** TCMB Ekonomist Yardımcısı

TABLO I
TİCARİ BANKALARIN AÇTIĞI KREDİLER İÇERİSİNDE
ORTA/UZUN VADELİ KREDİLERİN PAYI (%)

	Kamu Bankaları	Özel Bankalar	Toplam
1982	3.7	27.9	21.1
1983	31.7	28.4	29.4
1984	15.6	25.4	22.5
1985	20.2	18.8	19.2
1986	13.4	16.5	15.6
1987	15.5	15.3	15.4
1988	18.8	13.3	15.1

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Nihayet, T.C. Merkez Bankası'ndaki verilerin incelenmesi, 1989 yılı Eylül ayı itibariyle, bankacılık kesiminin açtığı orta ve uzun vadeli kredilerin yaklaşık % 80'inin tercihli krediler olduğunu göstermektedir. Menkul kıymet ihracı yoluyla borç türü kaynak temin etmenin Türkiye'de halen önem taşımadığı da göz önüne alındığında, Türk mali sisteminin piyasa kuralları içinde orta ve uzun vadeli fon sağlamada önemli güçlüklerle karşılaştığı sonucuna varılabilir.⁽¹⁾

Çalışmanın ikinci bölümünde 46 firma üzerinde yapılan bir anketten elde edilen bilgiler sunulmaktadır. Üçüncü bölümde ise bu bulgular ışığında kredi dağıtım sisteminin düzeltilebilmesi için izlenmesi gereken yol konusundaki görüşler kısaca özetlenmektedir.

II. YATIRIM KREDİLERİNE İLİŞKİN ANKET SONUÇLARI

Anket kapsamına alınan firmalar Sermaye Piyasası Kurulu'na kayıtlı olan firmalar arasından seçilmiştir. Bunun temel nedeni böyle bir çalışma için gerekli olan belirli muhasebe standartlarına göre

(1) Kısa vadeli kredilerin "roll over" yoluyla vadeleri geldiğinde uzatılarak, uzun vadeli fon sağlanması olanaklıdır. Özünde böyle bir uygulama belirsizliğin yüksek olduğu ortamlarda, bankaların değişken faizli orta ve uzun vadeli kredi sunmaları biçiminde düşünülebilir. Ancak, bu yöntemin uzun vadeli kaynak gereksinimi olan yatırımcılar için güvenilir bir yol olmadığının belirtilmesi gereklidir. Bunun nedenleri arasında, kısa vadeli kredinin banka tarafından uzatılmaması olasılığının doğurduğu belirsizlik ile yaygın kabul görmüş bir referans faiz oranının olmaması sayılabilir.

hazırlanmış firma bazındaki verilere olan gereksinimdir.⁽²⁾ Seçiliş tarzının bir sonucu olarak, anket kapsamına alınan firmaların iki önemli özelliği ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, sözkonusu firmaların halka açık oluşudur.⁽³⁾ İkinci özellik ise bu firmaların görece büyük firmalar olmasıdır. Projede amaçlanan kesimin ihracat yapan veya ihracat yapma potansiyeli olan firmalar olması nedeniyle bu niteliklere sahip firmalara ağırlık verilmiştir. Ayrıca, bu tür firmalara ağırlık verilmiş olmasının dolaylı bir sonucu olarak, anket kapsamındaki firmaların (ortalama olarak) mali durumlarının iyi olduğu da söylenebilir.

İlk soruda, firmalara son üç yıl içerisinde yatırım kredisi kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda 30 firmadan "evet", 16 firmadan "hayır" cevabı alınmıştır. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sorular yalnızca birinci soruya "evet" cevabını veren firmalar tarafından cevaplandırılmıştır. Altıncı soru ise birinci soruya "hayır" cevabı verenlere yöneltilmiştir.

İkinci soruda, kullanılmış olan yatırım kredilerinin türü sorulmaktadır. Burada amaç hangi kredi kaynaklarına daha fazla başvurulduğunun belirlenmesidir. Kalkınma bankaları aracılığıyla kullanılan yabancı kaynaklı krediler en sık kullanılan tür olduğu görülmüştür (23 defa). İkinci sırada ticari bankalar aracılığıyla kullanılan Merkez Bankası kredileri bulunmaktadır (15 defa). Ticari bankaların kendi kaynaklarından kullandığı krediler ile doğrudan yurt dışından temin edilen krediler eşit sayıda oldukları için üçüncü sırayı paylaşmaktadırlar (her birisi 4 defa). Türk firmalarının pek çoğu için yurt dışından doğrudan kredi temini hala çok zor olduğu için bu kredi türüne sıkça rastlanılmamış olması şaşırtıcı değildir. Ticari bankaların kendi kaynaklarından kullandığı orta ve uzun vadeli kredilerin seyrekliği ise birinci bölümde vurgulanan hususlar ile paralellik içerisindedir.

---

(2) Sermaye Piyasası Kurulu veri tabanındaki verilere ilişkin sorunlar Ersel-Sak (1987a)'da tartışılmaktadır. Bu sorunların çoğunluğunun bilanço ve gelir tablolarının Sermaye Piyasası Kurulu tarafından istenen biçime uygun olarak hazırlanması esnasında bazı alt kalemlerin yanlış tasnif edilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Hataların yoğun olduğu kalemlerden birisinin finansman giderleri olması bu çalışma için özellikle önem taşımaktadır.

(3) Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kullanılan "halka açık olma" tanımı Ersel-Sak (1987b)'de tartışılmaktadır.

Üçüncü soruda, alınan kredilerin hangi tür yatırımların finansmanında kullanıldığı üzerinde durulmaktadır ve yenileme amaçlı yatırımlar ilk sırada yer alırken (24 defa), kapasite artırımına yönelik yatırımlar ikinci sırada (21 defa), verimlilik artışına yönelik yatırımlar üçüncü sırada (15 defa) ve bütünüyle yeni yatırımlar dördüncü sırada bulunmaktadır. Bütünüyle yeni yatırımların en sonda olması dikkat çekicidir.

Dördüncü soru sözkonusu yatırım projelerinin ihracat amaçlı olup olmadığını öğrenmek amacıyla taşımaktadır. Bu soruya firmaların çoğunluğu (ilk soruya "evet" cevabını veren 30 firmadan 24'ü) olumlu cevap vermiştir.

Beşinci soru ile amaçlanan, yatırım projelerinin finansman yapısının detaylı bir planının çıkarılması değil, kısa vadeli fon kullanımının ne ölçüde yaygın olduğu konusunun açıklığa kavuşturulmasıdır. Verilen cevaplar firmalardan önemlice bir bölümünün yatırım projelerinin finansmanında kısa vadeli fon kullandığını göstermektedir (30 firmadan 13'ü). Bunun nedenleri daha ileri paragraflarda tartışılmaktadır.⁽⁴⁾

Birinci soruya olumsuz yanıt vermiş olan 16 firmaya neden yatırım kredisi kullanmadıkları sorulduğunda, 11 firma sözkonusu dönemde yatırıma yönelik projeleri olmadığını belirtmiştir. Çok büyük bir firmada gerçekleştirilmesi arzulanan bir yatırım projesinin olduğu ama yüksek kredi maliyetleri nedeniyle bunun ertelenmesi yoluna gidildiği ifade edilmiştir. Geriye kalan dört firma ise küçük ölçüdeki yatırımlarını kendi kaynakları ile finanse ettiğini, maliyetleri ve formaliteleri nedeniyle yatırım kredisi kullanma yolunu tercih etmediğini belirtmiştir.

Yedinci ve sekizinci sorular ile maliyet açısından en az cazip olan yatırım kredisi türünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Verilen cevaplardan ticari bankaların kendi kaynaklarından kullandığı orta ve uzun vadeli kredilerin maliyeti en pahalı kredi türü olduğu ortaya çıkmaktadır.

---

(4) Firmalar kalkınma bankalarından veya Merkez Bankası kaynaklarından yatırım kredisi kullanmak istediklerinde verilen kredi ile kendi kaynaklarından sağladıkları fonların belli bir oranda olması istenmektedir (örneğin, %50/%50 veya %60/%40). Bazı firmaların fiilen gerçekleşen oranlar yerine bu resmi oranları telaffuz etmiş olmaları mümkündür. Dolayısıyla, kısa vadeli fon kullanan firma sayısı 13'ün üzerinde olabilir.

Onuncu soruya verilen cevaplarda, yalnızca iki firma 1989 yılı Ağustos ayında 32 Sayılı Karar ile kambiyo rejiminde yapılan değişikliklerden sonra yurt dışından kredi arama çabasına giriştiğini belirtmiştir. Holdinglerin bünyelerinde yer alan firmaların verdiği cevaplar ise bu tür kredi arayışının bizzat kendileri tarafından değil holding merkezince yürütüldüğü şeklinde olmuştur.

Onbirinci soruda firma yöneticilerden kendilerinin eklemek istediği görüş, öneri ve şikayetleri belirtmeleri istenmiştir. Şikayetler kabaca iki grupta toplanabilir. Bunlardan ilki maliyet⁽⁶⁾ konusu ile ilgili olanlar, ikincisi ise kredinin elde edilme süresi ve hızı ile ilgili olanlardır.⁽⁷⁾ Görülen aksaklıkların düzeltilmesine yönelik görüş ve öneriler oldukça farklılık göstermiş, bazı konularda birbirine bütünüyle zıt önerilerle karşılaşmıştır.

Yöneticilerden önemlice bir bölümünün firmalarının güçlü özkaynak yapısını ve firma içinde oluşan fonların varlığı büyüklükleri vurgulamaları oldukça dikkat çekici olmuştur. Yatırım ve üretim kararlarının alınmasında dış pazarların dikkate alınması gerektiği konusunda da yöneticiler arasında hakim bir görüş olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, firma yöneticileri firma içinde oluşan fonların önemli büyüklüklere ulaştığını belirtmiş olmalarına rağmen dünya pazarlarına yönelmeyi mümkün kılacak ölçek ve teknolojiye sahip yeni yatırımların gerçekleştirilebilmesi için büyük ölçüde dış kaynağa ihtiyaç olduğunu belirtmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, son yıllarda biriken firma içi fon miktarlarının yeterli olmadığı söylenebilir. Bazı firma yöneticileri amaçladıkları türdeki yatırımların gerçekleşmesi için gerekli olan fon miktarının yurt içinden karşılanması güç düzeylerde olduğunu belirtmişlerdir.

Son yıllarda dikkate değer ölçüde yatırım yapılmadığından bahseden firma yöneticileri bunun önemli nedenlerinden birisi olarak makroekonomik belirsizliği göstermişlerdir. Diğer bazı yöneticiler ise

(6) Burada maliyet kavramı geniş anlamda kullanılmaktadır ve çiplak faiz oranına ilaveten kredi kullananlara yansıtılan muhtelif işlem maliyetlerini de kapsamaktadır.

(7) İkinci soruda orta ve uzun vadeli kredilerin alınabileceği kaynaklar dört grupta toplanmıştır. Ancak, daha sonraki tartışmalar genellikle Merkez Bankası ve kalkınma bankaları kredileri üzerinde yoğunlaştı. Muhtemelen bunun önemli bir nedeni şirketler kesiminin geçmiş deneyiminde bu iki kaynağın diğer ikisinden daha önemli bir yer tutmasıdır. Öte yandan, görüşmeleri yapanların Merkez Bankası ile olan ilişkisi nedeniyle firma yöneticileri kamu kuruluşlarına yönelik görüş ve önerilere özellikle ağırlık vermiş olabilirler.

yüksek borçlanma maliyetlerini temel neden olarak görmektedirler. Bürokratik kurallar ve gecikmeler nedeniyle doğan ek maliyetler genellikle toplam borçlanma maliyetine dahil edilmekte ve kredi başvurusunun yapıldığı tarihten kredinin kullanıcıya teslim edildiği tarihe kadar geçen süreçteki belirsizlikler ve gecikmeler dolaylı veya doğrudan maliyet unsurları olarak dikkate alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tüm şikayetlerin maliyet konusunda yoğunlaştığı söylenebilir. Bazı yöneticiler, tüm maliyet artırıcı unsurlar göz önüne alındığında, kimi teşvikli kredilerin maliyetinin piyasa oranlarına ulaştığını belirtmişlerdir.

Maliyet artırıcı unsurlardan gecikmelerle ilgili olanları aşağıdaki noktalarda toplamak mümkündür:

* Projenin Devlet Planlama Teşkilatı'ndaki ilk inceleme dönemi bir kaç ay sürebilmektedir.

* Buna Merkez Bankası veya kalkınma bankalarındaki incelemelerin aldığı birkaç aylık sürenin eklenmesi gerekmektedir. Yatırımın başlamış olduğu durumlarda bu tür gecikmeler nedeniyle kısa vadeli fon kullanma ihtiyacı doğabilmektedir.

* Ayrıca, kredinin ilk diliminin veya sonraki dilimlerin aksaması projenin tamamlanış tarihinde ertelemelere neden olabilmektedir. Kredi miktarı projenin zamanında tamamlanacağı varsayımına göre belirlendiği için bitiş tarihindeki gecikmeler, yüksek enflasyonlu bir ortamda proje maliyetinin artması nedeniyle, bu miktarın yetersiz kalması durumunu doğurmaktadır. Böylece, projenin tamamlanmasına yakın aşamalarda da kısa vadeli fon kullanımına gerek duyulabilmektedir.

Diğer maliyet artırıcı unsurlar olarak aşağıdaki konular üzerinde durulmuştur:

* Kalkınma bankalarının ve aracı ticari bankaların aldığı komisyonlar; bu komisyonların peşin olarak tahsil edilmesi.

* Sigorta maliyeti; sigortanın piyasadaki diğer kurumlardan sağlanması seçeneğinin olmaması; sigorta ücretinin peşin alınması.

* Merkez Bankası kaynaklı fonların kullanılmasına aracılık eden ticari bankaların kendi kaynaklarından kullandırmak zorunda oldukları bölüme daha yüksek faiz oranları uygulamaları nedeniyle paçal maliyetin artması.

* Firmaların kredi alma şanslarını güçlendirmek ve gecikmeleri minimuma indirebilmek için yaptığı (seyahat, telefon gibi) harcamaların getirdiği maliyet.

Kredi dağıtım sisteminin etkin çalışabilmesine ilişkin diğer görüşler aşağıda özetlenmektedir:

* Firma yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu proje değerlendirme aşamasının daha etkin olmasını dilediklerini belirtmektedirler. Projenin ve firmanın mali durumunun farklı aşamalarda Devlet Planlama Teşkilatı, Merkez Bankası, kalkınma bankaları veya ticari bankalar gibi farklı kurumlar tarafından tekrar tekrar incelenmesi en popüler şikayet konularından birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Firmaların tek bir kurum tarafından ve en etkin biçimde incelenme yönündeki istekleri pek çok defa ifade edilmiştir. Ayrıca, inceleme sürecinin hemen başlangıcında kredi verecek kuruluş tarafından firmaya bir öngörüş bildirilmesinin ve nihai kararın önceden belirlenmiş bir süre içerisinde verilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir.

* Firmanın mali durumunun incelenmesi amacıyla bağımsız denetim firmalarının üstlenebileceği rol konusundaki görüşler çok olumlu ile çok olumsuz kutuplar arasında farklılıklar göstermiştir. Buna paralel olarak, projelerin teknik değerlendirmesinin yapılmasında özel mühendislik kuruluşlarının üstlenebileceği rol konusundaki görüşler de farklılık göstermektedir.

* Yatırım kredilerine değişken faiz uygulanması konusundaki düşünceler firmadan firmaya değişmektedir.

* Kredi veren kuruluşların istedikleri güvencenin ne olması gerektiği konusunda da farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bazı firmalar kendilerinden güvence olarak banka garanti mektubu istenmesine karşı çıkmaktadırlar. Bu görüşe göre, firmaya ait gayrimenkullerin ipotek edilmesi çok daha ucuz bir çözüm sağlamaktadır. Diğer bazı firmalar ise ipotek seçeneğine, daha çok öznel nedenlerle, karşı olduklarını belirtmektedirler.

* Bazı yöneticiler kredi kontratında vadeden önce geri ödeme seçeneğinin (muhtemelen bir fiyat karşılığında) bulundurulmasının yararına işaret etmektedirler.

* Anapara ve faiz ödemelerinin olmadığı bir ödemesiz döneme ihtiyaç olduğu da vurgulanan hususlar arasındadır. Daha proje tamamlanmadan geri ödemelerin başlaması nedeniyle firmaların çok zor durumda kalabileceği belirtilmiştir.

* Yöneticilerden pek çoğu firmanın elindeki fonların yatırımın tamamlanması için harcanmış olması nedeniyle işletme sermayesi ihtiyacının projenin bitiminde en üst noktaya vardığı konusuna dikkat çekmektedir. Bu gibi durumlarda firma işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak için ağır bir borç yükü altına girebilmekte, bu ise firmanın mali durumunu sarsarak kredinin geri ödenmesini tehlikeye sokabilmektedir.

III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Anket yapılan firmaların yöneticilerinin kredi dağılım sistemindeki aksaklıklar konusundaki görüşlerinin kredi maliyetinin yüksekliği noktası etrafında toplandığı söylenebilir. Burada kredi maliyetinin kredinin nominal faizi ötesinde, bürokratik sorunlar ve gecikmelerden doğan kayıpları da içerecek biçimde geniş tutulduğuna vurgulamak gerekir. Buna karşılık, karşılaşılan sorunların çözümünün konusundaki görüşler büyük ölçüde farklılaşmakta, verilen yanıtlar daha çok firmaların öznel durumlarını yansıtmaktadır. Nihayet bu çerçevede içinde, yöneticilerin yatırıma yöneltilebilecek uzun vadeli fonların nasıl arttırılacağı konusuna oranla mevcut fonların dağıtımını sorunuyla ilgilendikleri görülmektedir.

Oysa, mali sistemin yatırımların finansmanında aracılığının artabilmesi için bu iki sorunun birarada ele alınması uygun olacaktır. Dolayısıyla başta enflasyon olmak üzere, iktisadi ortamda tasarrufların uzun vadeye yayılmasını engelleyen etmenlerin kalkması sağlanırken, öte yandan da mali kurumların geliştirilmesi ile sistemik riskin düşürülmesi ve fon isteyenler ile sunanların isteklerine uygun nitelikte mali araçların ortaya çıkmasına olanak sağlanması gerekmektedir.

Bu noktada, firmalar kesimine orta ve uzun vadeli kredi sağlanmasında önemli görevler üstlenmiş olan kalkınma ve yatırım bankalarının bu işlevlerini sürdürürken eksikliğini duydukları bazı hususlara da değinmek gereklidir.⁽⁸⁾ Yatırımcı firmalar tarafından vurgulanan kredi maliyetinin yüksekliği sorunu, kalkınma bankaları cephesinden bakıldığında kaynak maliyeti sorunu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, gerek yatırımların, gerekse orta ve uzun vadeli kredi dağıtım sisteminin sağlığı için kalkınma bankalarının kaynak temini sorununa eğilinmesi gereklidir. İlk olarak, Türkiye'de iç piyasadan orta ve uzun vadeli fon temin etmenin güç olması nedeniyle kalkınma ve yatırım bankalarının firmalar kesimine bu tür fonların sağlanmasında bir vade dönüştürme sorunu ile karşılaştıkları ve bunun yarattığı riskleri tek başlarına üstlenemeyecekleri söylenebilir. Yine bununla ilgili olarak, değişken faiz esasına göre orta vadeli fon temin edilmek istenmesi durumunda kullanılacak yaygın kabul görmüş bir referans faiz oranının olmaması da önemli bir eksikliklerdir. Ayrıca, fon toplama maliyetini yükselten unsurların ortadan kaldırılması ve T.C. Merkez Bankası reeskont olanaklarının yatırımları finanse eden bankalara daha yüksek oranda yönlendirilmesi bu konuda yardımcı olabilecek önlemler arasında sayılabilir. Dış piyasalardan kaynak temini konusundaki en önemli sorunun ise kur riski olduğu söylenebilir. Dolayısıyla ile, kur riski konusunda piyasa koşullarına dayalı çözümler bulunması veya bu riski üstlenen kurumlara destek sağlanması düşünülebilir.

---

(8) Görüşlerinden faydalandığımız iki hakeme göndermiş oldukları hakem raporlarında bu konuya açıklık getirdikleri için teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

Gibbons, J.D. (1971) *Nonparametric Statistical Inference*, Mc Graw-Hill, Tokyo.

Ersel, H. ve Öztürk, E. (1990) "The Credit Delivery System in Turkey" Araştırma Tebliği No.9003, T.C. Merkez Bankası, Araştırma Planlama ve Eğitim Genel Müdürlüğü.

Ersel, H. ve Sak, G. (1987a) "The Financial Structure of the Corporations Subject to CMB Supervision, 1979-1984" *Inflation and Capital Markets içinde*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No.7, Ankara.

Ersel, H. ve Sak, G. (1987b) "Ownership Structure of Public Corporations in Turkey" *Yapı Kredi Economic Review*, 1(2), s.11-22.

ANKET HAKKINDA BİLGİLER

Firmaların üst düzey yöneticilerinden yatırım kredileri ve finansmana ilişkin diğer konularda bilgi toplamak amacıyla 1989 yılı Kasım ve Aralık aylarında 51 firmaya bir anket uygulanmıştır. Bu anketin yatırım kredileri ile ilgili birinci bölümü Ek 2'de verilmektedir. Anketin yöneticiler tarafından cevaplandırılması için firmalar tek tek ziyaret edilmiş ve bu ziyaretler esnasında anket soruları ile sınırlı kalmayarak firma yöneticilerinin tamamlayıcı açıklamaları ve yorumları da kaydedilmiştir.

Anket imalatçı firmalar düşünülerek hazırlanmış olduğu için sorular holdingler ve pazarlamacı firmalar için fazla anlam taşımamaktadır. Ancak, holdinglerin Türk ekonomisinde önemli bir yer tutmaları ve bunların yöneticilerinin birden çok firma üzerinde etkili olmaları nedeniyle 5 holding görüşme kapsamına alınmış fakat istatistiksel değerlendirmeler 46 imalatçı firma üzerinden yapılmıştır.

1982 yılından başlayarak bilançolarının ve gelir tablolarının standart bir format çerçevesinde mevcut olması nedeniyle firmaların tümü Sermaye Piyasası Kurulu veri tabanından seçilmiştir. Firmaların illere göre dağılımı aşağıda verilmektedir:

İstanbul:	34 Firma
İzmir:	10 Firma
Ankara:	5 Firma
Eskişehir:	2 Firma

Görüldüğü gibi, firmalar üç büyük ilden ve Eskişehir'den seçilmiştir. Bu nedenle, seçilen firma grubunun coğrafi anlamda Türkiye'nin bütününe temsil etmediği söylenebilir. Ancak, endüstriyel firmaların genellikle büyük kentlerde yoğunlaşması nedeniyle firmaların rassal olarak seçilmesi durumunda da benzer bir dağılım oluşması beklenecektir. Ayrıca, yukarıda verilen dağılım firmaların fabrikalarının bulunduğu yerleri değil yönetim merkezlerini göstermektedir.

Sektörel dağılım ise şöyledir:

- 5 Holding
- 6 Firma Kimya ve İlgili Sektörler
- 10 Firma İnşaat ve İlgili Sektörlerden
- 6 Firma Otomotiv ve İlgili Sektörlerden
- 6 Firma Tekstil ve İlgili Sektörlerden
- 5 Firma Makinalar ve İlgili Sektörlerden
- 5 Firma Metalürji ve İlgili Sektörlerden
- 8 Firma Gıda ve İlgili Sektörlerden

EK 2

"Türkiye'de Kredi Dağıtım Sistemi" Çalışması Çerçevesinde Gerçekleştirilen YATIRIM KREDİLERİ ANKETİ

1. Son üç yılda orta/uzun vadeli yatırım kredisi kullandınız mı?

- (a) Evet (b) Hayır

2. Birinci sorunun cevabı "evet" ise, kullandığınız kredi(ler) aşağıdaki türlerden hangilerine dahil edilebilir? (Gerekirse birden fazla işaretlenebilir.)

- (a) Doğrudan doğruya yurt dışından temin edilen krediler
(b) Bankalar vasıtasıyla kullanılan dış kaynaklı krediler
(c) Bankalar vasıtasıyla kullanılan devlet kaynaklı krediler
(d) Bankaların kendi kaynaklarından kullanılan krediler

3. Kredi(ler) ne amaçla kullanıldı? (Gerekirse birden fazla işaretlenebilir.)

- (a) Bütünüyle yeni yatırım
(b) Kapasite artırımı
(c) Yenileme
(d) Verim artırma
(e) Diğer (kısaca belirtiniz)

4. Söz konusu proje ihracata yönelik bir projemiydi?

- (a) Evet (b) Hayır

5. Firmanızın son üç yılda üstlendiği yatırım projelerinin finansmanında kullanılan ortalama kaynak oranlarını belirtiniz:

% ..... orta/uzun vadeli kredi

% ..... kısa vadeli kredi, finansman bonusu, tahvil

% ..... özkaynak

6. Birinci sorunun cevabı "hayır" ise, kredi kullanmama nedeni nedir?

- (a) Kredi kullanmayı gerektiren bir yatırım projesi olmaması
(b) Kredi temin edilememesi (Nedenini kısaca belirtiniz.)

7. Son bir yılda, alabileceğiniz halde, maliyetinin yüksekliği nedeniyle almadığınız orta/uzun vadeli kredi oldumu?

- (a) Evet (b) Hayır

8. Bir önceki sorunun cevabı "evet" ise, kullanmak istemediğiniz kredinin türünü belirtiniz:

9. Orta/uzun vadeli kredilerle ilgili güçlükleri önem sırasına göre belirtiniz:

- .....İhtiyaç duyulan kredinin mevcudiyeti
- .....Elde edilebilen kredinin maliyeti.
- .....Bürokrasi, kırtasiyecilik, gecikmeler
- .....Taraflılık, adam kayırma, ve diğer subjektif tercihler
- .....Diğer (kısaca belirtiniz)

10. 1989 yılı Ağustos ayında kambiyo rejiminde yapılan düzenlemeden sonra (32 Sayılı Karar) yurt dışından kredi temini konusunda çabalarınız oldumu?

- (a) Evet   (b) Hayır

11. Orta/uzun vadeli kredilerin dağıtımına ilişkin görüşleriniz ve önerileriniz.